

СЕКЦІЯ 3
СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ
ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ

*Біловус Л. І., канд. філол. наук, доц.,
ТНЕУ, м. Тернопіль*

**ПЕРЕСЕЛЕНСЬКІ ГІМНАЗІЇ У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ
УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США**

Після Другої світової війни тисячі українців опинилися за межами своєї батьківщини, в Австрії і Німеччині, де виникла низка таборів. Важливо відзначити, що у всіх таборах того часу були українські церкви, школи, курси, організації та гімназії. У баварських Альпах, у курортному місті Берхтесгадені був український табір «Орлик», чоловічий хор «Трембіта» та літературний журнал «Орлик». У Регенсбурзі, в оселі Ганггофер-Зідльонг існували театр Володимира Блавацького, кооператив «Українське мистецтво», спортивний клуб «Січ», Капела бандуристів та багато інших організацій. Таборова молодь входила до Пласту, Спілки Української Молоді, Організації Демократичної Української Молоді, спортивних клубів. У Байройті виходили таборові та пластові поштові марки, діяла таборова пошта, а в найбільшому українському таборі в Регенсбурзі існувала пошта з печаткою.

08 травня 1945 р., після приходу американських військ до Зальцбургу, українські втікачі, за згодою американської команди міста, заснували Український комітет. У колишніх військових казармах й бараках люди почали творити табори біженців.

У кінці травня скликано загальні збори українців, на яких вибрано управу і контрольну комісію, а невдовзі створено шкільний реферат, який очолив д-р Володимир Калина. Він отримав дозвіл від американської влади на відкриття початкових шкіл і гімназій, а від австрійської влади – затвердження планів навчання. Під кінець 1945 р. в одній кімнаті дерев'яного баряку розпочато навчання в гімназії по дві години щоденно.

Вже на самому початку до гімназії записалось 146 учнів, а з плином навчального року їхнє число збільшилось до 206 осіб. Навчання базувалось на програмах австрійських реальних гімназій з поширеним вивченням української мови. Протягом п'ятилітнього існування гімназії 32 професори у несприятливих умовах навчали 375 учнів [1].

У сьогоднішньому технологічному суспільстві, де поспіх і стрімкі зміни – характерні риси сучасності – рідко переймаємось тим, щоб приязнь і дружба тривали роками, чи навіть десятиліттями. Один з позитивних винятків – це з'їзди колишніх учнів української гімназії в Зальцбургу, які відбуваються на гірській оселі Українського Народного Союзу у США, подія, що широко висвітлюється діаспорною пресою.

Протягом тривалого періоду життя і праці в країнах нового поселення тяжко описати словами усі зусилля, бажання гімназистів зберегти серед своїх дітей, а тепер і онуків у діаспорі любов до нашої культури та мови, нашу ідентичність, духовний зв'язок з далекою, але водночас близькою серцю Україною.

Гімназія у Зальцбургу зробила позитивний вклад в організоване українське життя діаспори та в професійне життя США і Канади [7]. Сьогодні колишні учні Зальцбурзької гімназії працюють у різних сферах. Це професори і викладачі університетів. Є винахідники зі своїми власними патентами, підприємці, керівники банків, лікарі. Яскравими представниками гімназистів є Патріарх Української католицької Церкви (2005–2011 рр.) Любомир Гузар, президент Українського Народного Союзу, відомі письменниці, мисткині, балерини, полковник армії США [3].

Щороку на Союзівці відбувається також з'їзд колишніх гімназистів Байройту та жителів інших таборів. Ця нагода дає можливість байройтцям ще раз зустрітись, відновити знайомства, довідатись про життя та найновіші досягнення колишніх студентів шкіл і гімназій байройтського табору «Леопольд Касерне» та їхніх дітей, онуків і правнуків, почути найновіші новини про Україну від туристів, які відвідували Батьківщину.

Життя в таборах було невідрадним, непередбачливим та нелегким, але в ті тяжкі післявоєнні часи наша молодь не марнувала часу, а працювала. Це була високоідейна та патріотична молодь, яка ще в Україні поставила собі на меті порвати ярма неволі та зброєю, працею чи словом здобути соборну і незалежну Українську державу. Опинившись на чужині, вона інформувала світ про боротьбу за незалежність і позитивно представляла українські мистецтво, літературу, історію та спорт. Ця праця була нелегкою, але вельми потрібною, бо чужинці мало знали про Україну та її прагнення до незалежності. Виконуючи ці завдання, українська молодь мусила бути добре освіченою [6].

Традиційним є і з'їзд колишніх учнів Мітенвальдської гімназії, котрий щорічно відбувається також на Союзівці.

Мітенвальдська гімназія під кінець Другої Світової війни переїхала з Модржан, біля Праги, до Баварії (Німеччина), і восени 1945 р. знову відновила свою діяльність. Тимчасово її було розміщено в Гаунштетені біля Авгсбургу, а восени розділено між кількома таборами переселених осіб. Частина школи з найбільшою групою професорського складу була переміщена до табору в Фюсені, а згодом – до табору в Мітенвальді, де діяла до 1951 р. [2]. У Мітенвальді люди показали своє вміння організувати ефективну самоуправу, таборову інфраструктуру, освіту всіх рівнів, театральне, оперне, балетне й хорове мистецтво, церковне, спортивне життя, видавництва, пресу, проводити взірцево впорядковані й демократичні вибори, почати працю над енциклопедією українознавства.

Відкриття зустрічі гімназистів відбувається неформально. У церкві служиться Літургія й Панахида за тими, що відійшли у вічність. Після цього завжди проводять культурні заходи, наприклад, показ документальних фільмів. На з'їздах відбуваються збори учасників, метою яких є перегляд діяльності Комітету організаторів зустрічі за останній рік та обговорення плану зустрічей надалі.

Зустрічі закінчуються спільним сніданком наступного дня і груповими фотографіями. Такі дні на Союзівці для колишніх гімназистів та таборовиків – неповторна мандрівка з друзями в минуле стежками спільних переживань, споминів та згадок. З'їзд щоразу збагачує кожного новими знайомствами й новими цікавими людьми [8].

Організаційні комітети зустрічі на Союзівці щороку прикладають максимум зусиль при організації з'їзду. Вони збирають світлини з таборового життя гімназистів, організовують бенкет, концертну програму для учасників і створюють святкову та невимушену атмосферу спогадів [4].

З нагоди заснування таборових гімназій, які виникли 70 років тому в Берхтесганді, Карльсфельді, Ляндсгуті та Регенсбурзі також відбуваються щорічні зустрічі на Союзівці.

Історія вимагала від української молоді виконання часом непосильних завдань. Українське юнацтво виростало, вчилось і змагалось за визволення своєї Батьківщини у воєнній і післявоєнній хуртовині у зруйнованій Європі. Молодь не зламалась ні фізично, ні психічно, а вистояла та чесно поборолла надкладне завдання, прийняла життя таким, яким його дала історія, бо це була їхня доля. З гімназій вийшло багато майбутніх провідників української діаспори [5].

Колишні гімназисти на чужині живуть понад 65 років, але їхня українська мова – пристойна, не зросійщена. Це покоління поставило собі на меті визволити Україну і назавжди залишитися собою. Їм не байдуже що відбувається в нашій державі, вони співпереживають за її майбутнє.

Список використаної літератури

1. Воловодюк В. Зальцбурзькій гімназії виповнилося 65 років / В. Воловодюк // Свобода. – 2010. – № 22. – С. 14.
2. Гевко Л. Про з'їзд учнів Мітєнвальдської гімназії / Л. Гевко // Свобода. – 2010. – № 36. – С. 7.
3. Головінський І. 9 вересня : з'їзд колишніх учнів Зальцбурзької гімназії / І. Головінський // Свобода. – 2007. – № 26. – С. 11.
4. Ликтей Я. До милої зустрічі на Союзівці! / Я. Ликтей // Свобода. – 2013. – № 30. – С. 7.
5. Литкей Я. У вересні зустрінуться колишні студенти гімназій / Я. Литкей // Свобода. – 2010. – № 33. – С. 7.
6. Ликтей Я. Ювілейний з'їзд байройтців відбудеться на Союзівці / Я. Ликтей // Свобода. – 2009. – № 44. – С. 7.
7. Півстоліття дружби // Свобода. – 1991. – Ч. 146. – С. 2.
8. Розумний Я. З'їзд колишніх учнів Мітєнвальдської гімназії відбувся на Союзівці / Я. Розумний // Свобода. – 2010. – № 45. – С. 10.